

Ankara İli Kamu Hastanelerinin 2008-2017 Dönemi Finansal Performans Analizi (2008-2017 Financial Performance Analysis of Public Hospitals in Ankara Province)

Seyhan ÇİL KOÇYİĞİT^a Necati KOCAKOÇ^b

^a Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye. seyhan.cil@hbv.edu.tr

^b Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, Ankara, Türkiye. necatikk@hotmail.com

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Anahtar Kelimeler: Hastane Finansal Performans Oran Analizi</p> <p>Gönderme Tarihi 1 Nisan 2019 Revizyon Tarihi 21 Haziran 2019 Kabul Tarihi 25 Haziran 2019</p> <p>Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi</p>	<p>Amaç – Bu çalışmanın amacı; Ankara ili Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerinin (eğitim ve araştırma hastaneleri ve devlet hastaneleri bazında) finansal performanslarının ölçülerek, finansal performanslarının Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği dönemi öncesi ve sonrası karşılaştırılmasıdır.</p> <p>Yöntem – Çalışmaya Ankara ili sınırları içerisinde yer alan 13 devlet hastanesi 13’te eğitim ve araştırma hastanesi dahil edilmiştir. Kapsam dahilindeki hastanelerin 2008-2017 yıllarını kapsayan 10 yıllık finansal tabloları oran analizine tabi tutulmuştur. Kapsam dahilindeki hastanelere ilişkin veriler T.C Sağlık Bakanlığının Tek Düzen Muhasebe Sisteminden elde edilmiş olup Excel ile değerlendirilmiştir.</p> <p>Bulgular – Hem eğitim ve araştırma hastanelerinde likidite oranlarının olması gerekenden düşük olduğu, yıllar itibarıyla likidite oranlarında düşüşler gözlemlendiği, bu düşüşlerin genel sekreterlik döneminde giderek arttığı, yabancı kaynakların ve özellikle kısa vadeli yabancı kaynakların arttığı, özkaynakların önemli ölçüde azaldığı ve bu seyirin özellikle genel sekreterlik döneminde daha da hızlandığı, finansal yapı oranları açısından risk seviyesinin yükseldiği, maddi duran varlıkların ve duran varlıkların kapasitelerinin üzerinde kullanıldığı, karlılık açısından beklenen başarının yakalanamadığı görülmüştür.</p> <p>Tartışma – Sonuç olarak kapsam dahilindeki hem eğitim ve araştırma hastanelerinde hem de devlet hastanelerinde Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği dönemi sonrası beklenen finansal başarının sağlanamadığı söylenebilir. Bunu sadece oluşturulan yönetim modeline bağlamak doğru olmayıp, sağlık alanında son yıllarda yaşanan değişimlerle birlikte değerlendirmek doğru olacaktır. Ülkemizde kamu hastaneleri başta olmak üzere hastanelerin genelinde düşük performansla çalışmalarını önemli bir sorun teşkil etmektedir. Özellikle hastane yöneticileri; finansal performans ölçmenin önemini kavramalı ve finansal performans ölçme ve değerlendirmeye dayalı bir yönetim anlayışını benimsemelidir.</p>
ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Keywords: Hospitals Financial Performance Ratio Analysis</p> <p>Received 1 April 2019 Revised 21 June 2019 Accepted 25 June 2019</p> <p>Article Classification: Research Article</p>	<p>Purpose – The aim of this study is to measure the financial performance of hospitals affiliated to the Ministry of Health of Turkey (on the basis of training and research hospitals and public hospitals) and to compare their financial performance before and after the period of General Secretariat of the Public Hospitals Union (GSPHU).</p> <p>Design/methodology/approach – The study includes 13 public hospitals and 13 training and research hospitals located in Ankara. The 10-year financial statements of the hospitals covering the years 2008-2017 were subjected to ratio analysis. Data regarding the hospitals were obtained from the Uniform Accounting System of Turkish Ministry of Health and evaluated with Microsoft Excel.</p> <p>Findings – It is found that in both training and research hospitals; the liquidity ratios are lower than they were expected to be; there have been decreases in liquidity ratios over the years, these decreases have gradually increased during the GSPHU period; foreign resources and especially short-term foreign resources have increased, and the equity capital has decreased significantly and this trend has accelerated during the General Secretariat period; the risk level has increased in terms of financial structure ratios; tangible and intangible assets were overused above their capacities, and projected success in terms of profitability hasn't been achieved.</p> <p>Discussion- As a result, it is suggested that the financial success expected before and after GSPHU period in both training and research hospitals and public hospitals is not achieved. This is not only attributable to the management model established, but it should be evaluated with the recent changes in health sector. The low performance of the hospitals, especially of the public hospitals, is a concerning issue in our country. Especially hospital managers should realize the importance of assessing financial performance and adopt a management approach based on assessment and evaluation of financial performance</p>

Önerilen Atf/ Suggested Citation:

Çil Koçyiğit, S., Kocakoç, N. (2019). Ankara İli Kamu Hastanelerinin 2008-2017 Dönemi Finansal Performans Analizi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11 (2), 1280-1293.

1. GİRİŞ

Finansal performans, bir işletmenin finansal açıdan planlanan hedeflere ne derece ulaşılabildiğinin ve finansal açıdan başarı derecesinin bir göstergesidir. Finansal performans ölçümü de finansal göstergelere dayalı performans ölçümüdür. Finansal performans ölçümü işletmelerin finansal pozisyonunun, yatırımlarının, güvenliğinin ve riskinin finansal veriler kullanılarak değerlendirilmesidir. Finansal performans ölçümleri geçmiş değerlendirme, gelecek için yatırım ve finansman kararlarını alma, kaynak kullanımı ve yöneticilerin performanslarının değerlendirilmesinde kullanılır. Bir işletmede finansal performansın anlaşılması için finansal başarının ölçülmesi gerekir (<https://www.uludagsozluk.com/k/finansal-performans/>).

Diğer işletmelerde olduğu gibi kar amacı gütsün veya gütmesin hastanelerde de, geçmiş verilerin kullanılarak finansal performansın ölçülmesi ve değerlendirilmesi, geleceğe yönelik hedefler belirlenmesi açısından son derece önemlidir. Sağlık hizmetlerine son yıllarda özel sektörün de önemli oranda girmiş olması ile beraber artan rekabet koşullarında hastane işletmelerinin varlıklarını devam ettirebilmeleri yüksek düzeyde performans göstermeleri ile mümkündür. Finansal performansın ölçülmesinde temel göstergelerden olan karlılık, özellikle özel hastanelerin finansal amaçlarının başında gelir ve bu hastaneler için hayati bir önem taşır. Kamu hastanelerinde ise sosyal sorumluluk ağır bastığından karlılık birincil amaç olmasa da işletme varlığının sürdürülebilmesi açısından yüksek finansal performans göstermek ve karlılık önem taşır. Bir işletme hangi hukuki niteliğe sahip olursa olsun ya da hangi ekonomik sistemde faaliyet gösterirse gösterebilir, girişimcisine ya da devlete üretim faktörlerine yaptığı harcamanın üzerinde bir net getiri sağlamalıdır (Mucuk, 2005:26; Aktaran: Doğru, 2010: 5). Kamu hastaneleri de cari harcamalarını yapabilmek ve gelecekteki yükümlülüklerini yerine getirebilmek ve varlıklarını devam ettirebilmek için kaynağa ihtiyaç duyarlar. Özel hastanelerde olduğu gibi kamu hastanelerinde de bu kaynakların etkin, ekonomik ve verimli şekilde kullanımı oldukça önemli olduğundan finansal performans ölçümlerinin yapılması gerekmektedir (Çil Koçyiğit, 2011: 1).

Finansal performansın ölçülmesinde çeşitli teknik ve yöntemler kullanılması mümkündür. Bunlardan en yaygın olarak kullanılanı (Nowicki, 2001: 165) ve finansal şartların değerlendirilmesi için kullanışlı araçlardan olanı (Finkler, 1994: 228) oran analizi yöntemidir. Oran analizinde bir işletmenin mali durumu, faaliyet sonuçları değerlendirilirken finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerden yola çıkılır. Oran analizinde kullanılan oranlar, işletmelerin hem yıllar itibariyle, hem de sektörde faaliyet gösteren diğer işletmeler ile karşılaştırılabilirliklerine olanak sağlayan performans oranları olarak ifade edilmekte (Ercan ve Ban, 2005: 37) olup, işletmelerin finansal performansının en iyi görüntüsünü sağlarlar (Bhat ve Jain, 2006: 4). Oran analizi hastane işletmelerinde de, hem hastanelerin kendi finansal tablolarının analizinde hem de hastaneler arası karşılaştırma analizinde kullanılan en popüler ve kullanışlı bir tekniktir (Berman, Kukla ve Weeks, 1994: 656).

Hastane işletmelerinde finansal performansın ölçülmesi son derece önemli olmasına rağmen ülkemize bakıldığında hastanelerde hem kurumsal anlamda hem de bilimsel anlamda yapılan finansal performans çalışmalarının yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Üstelik Türkiye’de Sağlıkta Dönüşüm Programı’nın temel ilkelerini gerçekleştirmek üzere 2013 yılından sonra geçilen yerinden yönetim modeli sonrası kamu hastanelerinin finansal performanslarını ölçen ve Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği öncesi dönem ile karşılaştıran çalışmalar da yok denecek kadar azdır. 663 sayılı KHK ile geçilen yerinden yönetim modeli ile her hastanenin kendi yönetim kararlarından, hizmet kalitesinden ve verimliliğinden sorumlu olarak; kapasitelerinin, kaynaklarının kullanımında ve ekonomik şartlarını değerlendirmede daha bağımsız ve esnek davranabilecekleri öngörülmüştür (Bağcı, 2018: 55). Bu değişim ile varılmak istenen temel hedeflerin; kamu hastanelerinin hem birbirleri hem de özel hastanelerle rekabet edebilmelerini sağlama, Sağlık Bakanlığının teşkilat yapısını daha fonksiyonel birimlere dönüştürme, hizmet sunumunu daha alt düzeyde birimlere devrederek yatay örgütlenmeye yönelme, kaynak kullanımında etkinlik, verimlilik ve ölçek ekonomisinin avantajlarından yararlanmaya çalışma olduğu söylenebilir (Bağcı, 2018: 40). 2013 yılında sağlık kuruluşlarının yönetimine yönelik genel sekterlik modeline geçiş ile beraber Ankara ilinde bulunan Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kuruluşları iki genel sekreterlik bünyesinde toplanmış olup, 2015 yılında bir genel sekreterlik daha eklenerek genel sekreterlik sayısı üçe çıkarılmıştır. Yaşanan bu gelişmenin finansal performanstan beklenen başarıyı sağlayıp sağlayamadığını görmek önemlidir. 2017 yılının sonunda ise yerinden yönetim anlayışındaki bu değişimden vazgeçilerek, yeniden revize edilmiş, genel sekreterliğin

tekli modeline dönüştürülerek il sağlık müdürlükleri altında toplanmıştır. Bütün bunlar düşünülerek Ankara ili Sağlık Bakanlığı hastanelerinin (eğitim ve araştırma hastaneleri (EAH) ve devlet hastaneleri (DH) bazında oran analizi yöntemi ile finansal performanslarının ölçülerek, finansal olarak mevcut durumlarının ortaya konulması, finansal performanslarının Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği dönemi öncesi ve sonrası karşılaştırılması bu çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Bu çalışma ile Ankara ili Sağlık Bakanlığı hastanelerinin finansal performanslarının ölçülmesine ilişkin var olan literatür boşluğunun giderilmesine ve özellikle hastane yöneticilerinde finansal performans bilgi birikiminin oluşturulmasına ve finansal performans ölçme ve değerlendirmeye dayalı yönetim anlayışının benimsenerek yaygınlaştırılmasına katkı sağlanması hedeflenmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Finansal performans ölçümlerin oran analizi yöntemiyle değerlendirilmesine yönelik yapılan literatür taraması sonucu karşılaşılan çalışmalar aşağıdaki gibidir:

Özgülbaş ve diğerleri (2008) tarafından Türkiye genelinde yapılan çalışmada; 797 özel hastanenin 1994-2005 arası dönemlerini kapsayan finansal performansları değerlendirilmiştir. Hastanelerin %52'sinin nakit sıkıntısı yaşamadığı, alacaklarını yönetmede sıkıntılı oldukları, finansal performanslarının düşük olduğu ve karlılık oranlarının iyi olmasa da düşük olmadığı bulgularının elde edildiği görülmüştür.

Gider (2011) tarafından yapılan çalışmada, ekonomik krizlerin özel hastanelere etkilerinin incelenmesi amacıyla Acıbadem hastanelerinin 1998-2003 dönemlerini kapsayan finansal tabloları oran analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda ekonomik krizlerin sağlık kuruluşlarını olumsuz etkilediği ve öz sermayelerinde düşüşe neden olduğu, karlılık oranlarının düştüğü bulgularının elde edildiği görülmüştür.

Ercan ve diğerleri (2013) tarafından Kastamonu ilinde yapılan çalışmada, kamu hastane birlikleri üzerine 12 hastanenin 2008-2012 yıllarını kapsayan dönemlere ait finansal performansı oran analizi ile değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada varlıkların etkin kullandığı, karlılık oranlarının negatif değerlere kadar gerilediği, faaliyet ve genel yönetim giderlerinde artış olduğu bulgularının elde edildiği görülmüştür.

Bem ve diğerleri (2014) tarafından Polonya'daki kırsal ve kentsel hastaneleri kapsayan çalışmada; 2009-2011 dönemleri 332 hastanenin kârlılık, likidite, borç ve verimlilik göstergeleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda kentsel ve büyük hastanelere göre kırsalda yer alan hastanelerin daha küçük ve daha az borca sahip oldukları ve aynı zamanda hem kırsal hem de kentsel hastanelerin kar marjlarının düşük olduğu bulgularının elde edildiği görülmüştür.

Orak (2015) tarafından Ankara ili ile sınırlı olarak yapılan çalışmada, 2008-2013 arası dönemleri 20 kamu hastanesinin finansal performansı analiz edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada hastanelerin nakit varlıklarında azalışın olduğu ve kısa vadeli yabancı kaynaklarında artış olduğu, stoklara da fazla yatırım yapıldığı ve hastanelerin zarar ettiği tespitleri ortaya konulmuştur.

Lee (2015) tarafından Kore'de yapılan ve 2008-2011 dönemlerini kapsayan 10 ulusal üniversite hastanesinin finansal analizini kapsayan çalışmada; bazı hastanelerde yıllar itibariyle toplam varlıklardaki düşüşün ve kısa vadeli borçlanmadaki artışın bir açık haline geldiğine ve sağlık hizmetlerinde verimsizliğe yol açtığına ve likidite sıkıntısı nedeniyle çalışma sermayesinin ve koşullarının olumsuz etkilendiğine ilişkin bulgular elde ettikleri görülmüştür.

Karadeniz (2016) tarafından hastanelerin 2011-2013 dönemlerini kapsayan finansal performansının oran analizi yöntemiyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada genel olarak likidite durumunun zayıf olduğu, yöneticilerin çalışma sermayesine önem vermeleri gerektiği, hastanelerin özkaynaklarının zayıf olduğu, stok devir hızlarının standartların altında kaldığı, atıl kapasite sorunlarının çözülmediği, gelir gider dengesinin oluşturulmadığı bulgularının elde edildiği görülmüştür.

Songur ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada; 2017 yılında kapanan Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu'na bağlı Türkiye geneli hastanelerinin (829 adet hastane) finansal performansları kurum başkanlığı öncesini (2008-2012 Sağlık Bakanlığı dönemleri) ve sonrasını (2013-2015 Kamu Hastaneleri Birlikleri dönemleri) kapsayan 8 yıllık veriler üzerinden finansal tablolar analizleri yöntemiyle değerlendirmesi amaçlanmıştır. Yapılan değerlendirmede aktif değerlerin dalgalı bir seyir izlediğini ve yıllar itibariyle %20

küçüldüğü ve özkaynak oranının yıllar içinde eksi değerlere gerilediği ayrıca likidite oranlarının 2008 yılından 2015 yılı sonuna gelindiğinde değerlerinin yaklaşık dörtte bir oranında gerilediği ve genel olarak kamu hastane birlikleri hastanelerinin tüm dönemlerini zararla kapattığı bulgularının elde edildiği görülmüştür.

Bağcı (2018) tarafından yapılan ve 2012-2016 arası yılları kapsayan çalışmada, yerinden yönetimi öngören yeniden yapılanmanın, hastane hizmetlerine etkisi ve bu uygulamanın Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu'na bağlı hastanelerde hizmet sunum performansı üzerindeki etkileri Veri Zarflama Analizi (VZA) ve Malmquist İndeksi (Mİ) yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada, belirlenen roller çerçevesinde A-I, A-II, B, C, D, E olarak gruplandırılan kamu hastanelerinin etkinliği bu çalışmanın yapıldığı güne kadar ki Türkiye'de yapılan çalışmaların çok üzerinde çıkmıştır.

3. ARAŞTIRMA

3.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Diğer işletmelerde olduğu gibi hastane işletmelerinde de finansal performansı ölçerek geçmişi görmek, değerlendirmek ve geleceğe yönelik hedefler belirlemek son derece önemlidir. Hastane işletmelerinde finansal performansın ölçülmesi bu kadar önemli olmasına rağmen Türkiye'de ki hastanelerde hem kurumsal anlamda hem de bilimsel anlamda yapılan finansal performans çalışmalarının az sayıda olması dikkat çekmektedir. Ayrıca bu konuda yapılan çalışmaların genelde tek bir hastaneyi kapsıyor olması veya birden fazla hastaneyi kapsıyor olsa bile birkaç dönemi kapsıyor olması bu alandaki çalışmalara ihtiyacı artırmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Ankara ili Sağlık Bakanlığı hastanelerinin (eğitim ve araştırma hastaneleri ve devlet hastaneleri bazında) finansal performanslarının ölçülerek, finansal olarak mevcut durumlarının ortaya konulması, finansal performanslarının Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği dönemi öncesi ve sonrası karşılaştırılmasıdır.

3.2. Yöntem

Bu çalışmaya Ankara ili sınırları içerisinde yer alan 13 devlet hastanesi 13'te eğitim ve araştırma hastanesi dahil edilmiştir. Kapsam dahilindeki hastanelerin 2008 yılından 2017 yılına kadarki 10 yılı içeren finansal tabloları oran analizine tabi tutulmuştur. Finansal oranlar; likidite oranları, faaliyet oranları, mali yapı oranları ve karlılık oranları olmak üzere dört grupta toplanmıştır. Kapsam dahilindeki hastanelere ilişkin veriler T.C Sağlık Bakanlığının Tek Düzen Muhasebe Sisteminden (TDMS) elde edilmiş olup, MS Office uygulamasının Excel aracı ile değerlendirilmiştir.

3.3. Bulgular

3.3.1. Tanımlayıcı Bilgiler

Bu çalışmada, literatürden yararlanılarak yirmi dört finansal performans göstergesi kullanılmıştır. Finansal performansın ölçülmesinde bu çalışmada kullanılan finansal performans göstergeleri ile ilgili tanımlayıcı istatistiksel veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

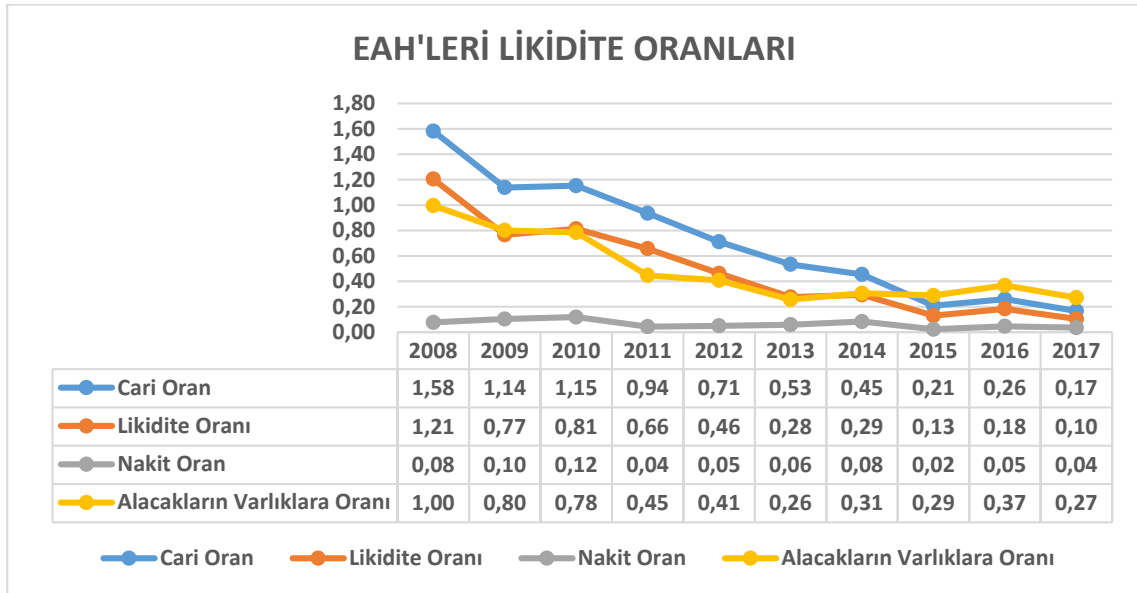
Tablo 1. Ankara İli EAH VE DH'nin 2008 Ve 2017 Yılları Finansal Performans Göstergeleri Tablosu

Tanım	Eğitim ve Araştırma Hastaneleri				Devlet Hastaneleri			
	Medyan	Min	Ort.	Max	Medyan	Min	Ort.	Max
Cari Oran	0,62	0,17	0,71	1,58	0,65	0,16	0,88	2,36
Likidite Oranı	0,38	0,10	0,49	1,21	0,50	0,11	0,68	1,90
Nakit Oran	0,05	0,02	0,06	0,12	0,09	0,03	0,12	0,37
Alacakların Varlıklara Oranı	0,39	0,26	0,49	1,00	0,27	0,00	0,29	0,51
Yabancı Kaynaklar/Aktif	1,29	0,44	1,92	5,59	0,96	0,35	1,81	5,53
Özkaynaklar/Aktif	-0,29	-4,59	-0,92	0,56	0,12	-4,53	-0,72	0,65
Özkaynaklar/Yabancı Kaynaklar	-0,20	-0,82	-0,02	1,25	0,13	-0,82	0,30	1,90
KVYK/Pasif	1,29	0,44	1,88	5,29	0,96	0,35	1,69	5,12
UVYK/Pasif	0,00	0,00	0,04	0,30	0,00	0,00	0,12	0,84

Dönen Varlıkların Aktiflere Oranı	0,76	0,69	0,76	0,88	0,70	0,48	0,69	0,82
Maddi Duran Varlıklar/Aktif	0,24	0,12	0,23	0,30	0,29	0,18	0,30	0,52
Alacakların Devir Hızı	10,63	2,15	14,42	36,48	10,23	3,66	19,88	59,08
Çalışma Sermayesi Devir Hızı	5,91	1,68	6,17	11,75	5,88	2,15	7,43	16,50
Maddi Duran V.Devir Hızı	8,92	3,72	10,78	21,75	6,74	4,14	8,28	16,14
Duran Varlık Devir Hızı	8,50	3,60	10,53	21,73	6,42	4,11	8,00	15,87
Özkaynak Devir Hızı	-1,63	-54,38	-4,42	16,33	3,82	-24,35	6,78	48,37
Aktif Devir Hızı	2,16	0,74	2,35	4,34	2,07	0,87	2,46	5,08
Net Kar/Özkaynak	0,29	-17,19	-3,23	6,82	-0,82	-9,74	-1,98	2,61
Net Kar/Aktif	-1,29	-4,17	-1,89	-0,30	-1,71	-3,97	-1,62	0,23
Faaliyet Karı/Net Satışlar	-0,20	-1,09	-0,46	-0,01	-0,13	-0,94	-0,37	0,08
Brüt Satış Karı/Net Satışlar	-0,10	-0,32	-0,04	0,42	0,03	-0,06	0,09	0,48
Net Kar/Net Satışlar	-0,35	-1,23	-0,55	-0,05	-0,17	-1,03	-0,44	0,05
Satışların Maliyeti/Net Satışlar	1,09	1,32	0,96	0,26	0,97	1,06	0,91	0,52
Faaliyet Giderleri/Net Satışlar	0,15	0,02	0,35	0,84	0,32	0,13	0,45	0,88

3.3.2. Oran Analizi Sonuçları

3.3.2.1. Likidite Oranları

Grafik 1. Ankara İli Eğitim ve Araştırma Hastanelerinin 2008-2017 Yılları Likidite Oranları

Tüm işletmelerde olduğu gibi sağlık kuruluşlarının da kısa vadeli borçlarını karşılayabilme gücünü değerlendirmek için likidite analizleri kullanılmaktadır.

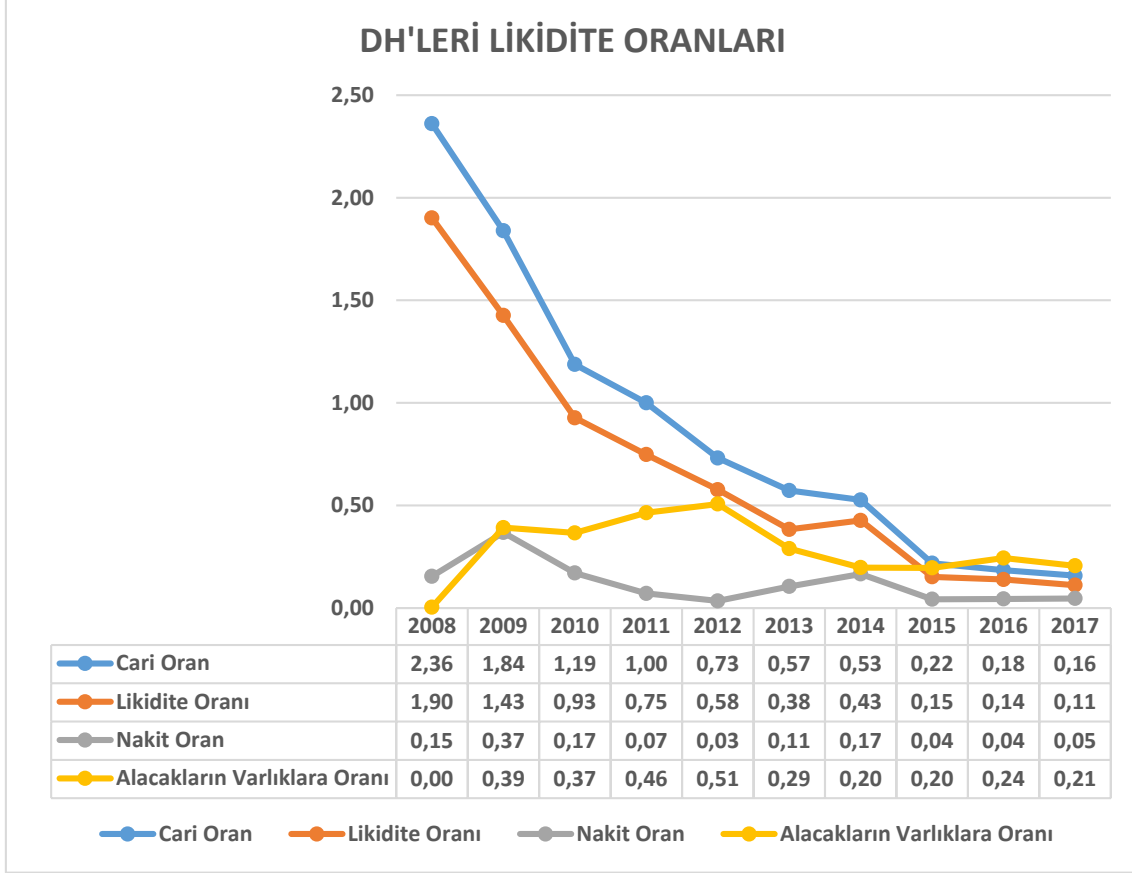
Cari oranda olması beklenen değer; gelişmiş ülkelerde ≥ 2 iken, gelişmekte olan ülkelerde ise $\geq 1,5$ 'tur. Bu oranın <1 olması kısa vadeli borçların ödenmesinde zorluklar ve nakit sıkıntısı yaşandığı anlamına gelir. EAH'lerinde Cari Oranın 2008 yılında 1,58 iken, ilerleyen yıllarda düşerek 2017 yılında 0,17'ye kadar gerilediği görülmektedir. Sonuç olarak EAH'lerinde cari oranın yıllar içinde düştüğü ve bu düşüşün genel sekreterlik döneminde daha da arttığı söylenebilir.

Likidite oranında ise olması beklenen değer 1'dir. Likidite oranının 1,21 seviyesinden 0,10 seviyesine gerilediği tespit edilmiştir. Likidite oranının yıllar itibariyle düştüğü, genel sekreterlik döneminde bu düşüşün hızlandığı görülmüştür.

İşletmenin stokları olmadan ve alacaklarını tahsil edemeden elinde bulundurduğu nakit ve nakit benzerleri ile kısa vadeli borçlarını ödeyip ödeyemeyeceğini gösteren nakit oranının olması beklenen değeri ise 0,20'dir.

Ankara ilindeki EAH' lerinde nakit oranı hiçbir zaman istenildiği seviyeye ulaşlamamış olup, 2008 yılında % 8, 2017 yılında ise % 4 olarak gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak kısa vadeli borçları ödeyebilme gücünü gösteren likidite oranlarının EAH'nde olması gerekenden düşük olduğu, yıllar itibariyle likidite oranlarının düşme eğiliminde olduğu, bu düşüşlerin genel sekreterlik döneminde de giderek arttığı ve nakit sıkıntısı yaşandığı söylenebilir.

Grafik 2. Ankara İli Devlet Hastanelerinin 2008-2017 Yılları Likidite Oranları

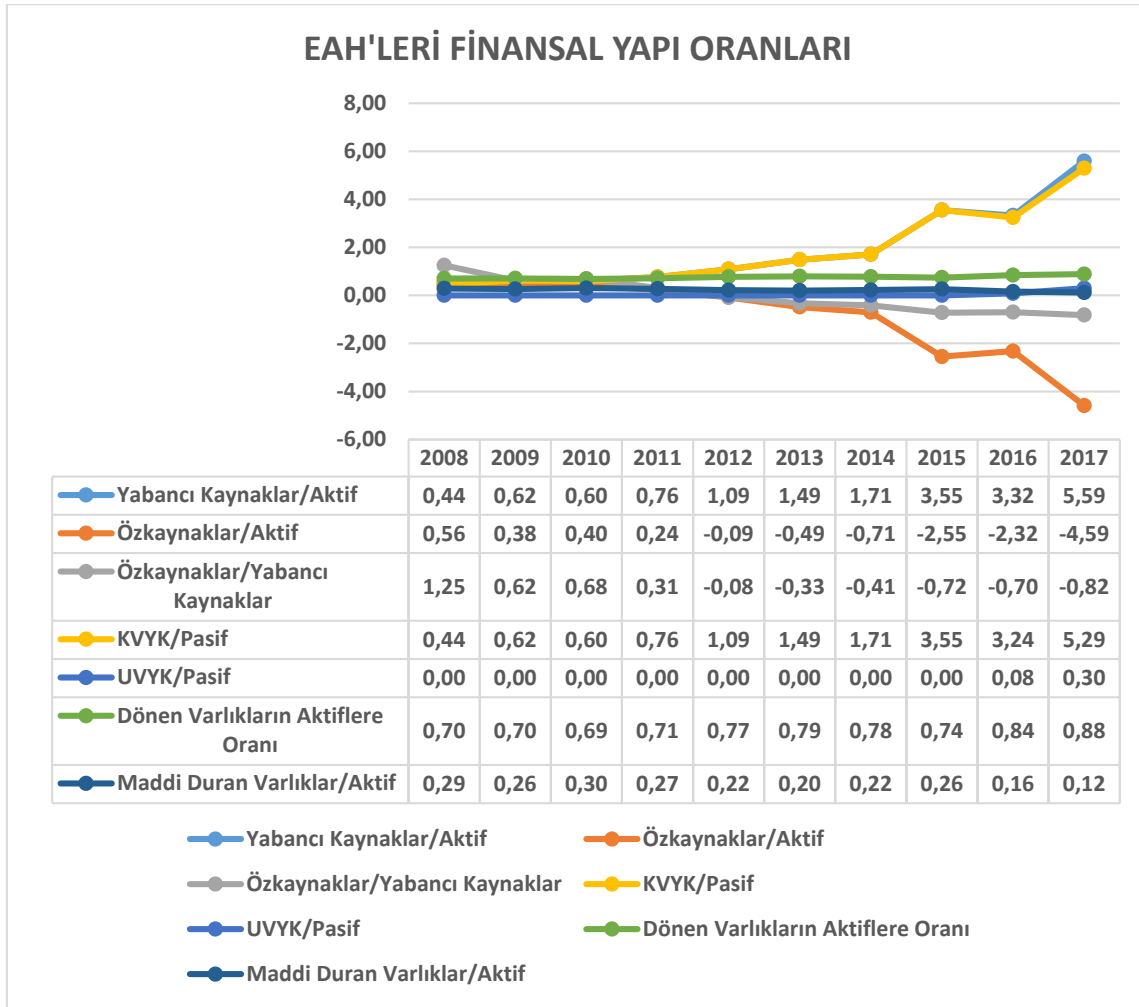
Ankara ilindeki devlet hastaneleri değerlendirildiğın de; cari oranın 2008 yılında beklenildiği gibi 2 seviyesinin üzerinde olduğu ancak bu oranın yıllar içinde giderek düştüğü, 2017 yılında 0,16 seviyesine gerilediği tespit edilmiştir.

Likidite oranının da 2008 yılında beklenen değerde olduğu görülse de, yıllar itibariyle düştüğü, genel sekreterlik döneminde de bu düşüşünü hızlandığı görülmüştür.

Nakit oranının 2009 yılında beklenen değerin üzerinde olduğu görülse de, yıllar itibariyle düştüğü ve beklenenin altında kaldığı görülmüştür.

Sonuç olarak kısa vadeli borçları ödeyebilme gücünü gösteren likidite oranlarının DH'lerinde olması gerekenden düşük olduğu, yıllar itibariyle likidite oranlarında düşüşler gözlemlendiği, bu düşüşlerin genel sekreterlik döneminde de giderek arttığı ve nakit sıkıntısı yaşandığı söylenebilir.

3.3.2.2. Finansal Yapı Oranları

Grafik 3. Ankara İli EAH'lerinin 2008-2017 Yılları Finansal Yapı Oranları

Finansal yapı oranlarından yabancı kaynakların aktiflere oranı; (finansal kaldıraç oranı); işletme varlıklarının ne kadarlık kısmının yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Bu oranın gelişmiş ülkelerde % 50 yi aşmaması istenir (hastane işletmelerinde ise olması beklenen değer 0.33'tür). Ancak ülkemizde sermaye piyasasının yeterince gelişmemiş olması otofinsanman imkanlarının kıt oluşu gibi nedenlere oranın % 50 yi biraz aşması normal karşılanabilmektedir. EAH'lerinde finansal kaldıraç oranı 2008 yılında 0,44 iken 2017 yılında 5,59'a yükselerek, kat kat arttığı görülmektedir. Genel sekreterlik dönemiyle beraber bu artışın hızlandığı söylenebilir. Risk göstergesi olan bu oranın yıllar içinde artmasının, işletmenin anapara borç taksitlerini ve faizlerini ödeyememe riskini de beraberinde getirerek, risk seviyesini yükselttiği söylenebilir.

0,50 olması arzu edilen özkaynakların aktiflere oranı; işletme varlıklarının ne kadarlık kısmının özkaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Öz kaynakların aktife oranı 2008 yılında 0,56'iken, 2017 yılında bu oran özkaynaklarda önemli seviyede azalış yaşanması ve özkaynakların eksi (-) değerlerde olması nedeniyle eksi değerde çıkmıştır. Özellikle de özkaynaklardaki bu azalış genel sekreterlik dönemiyle beraber artmıştır.

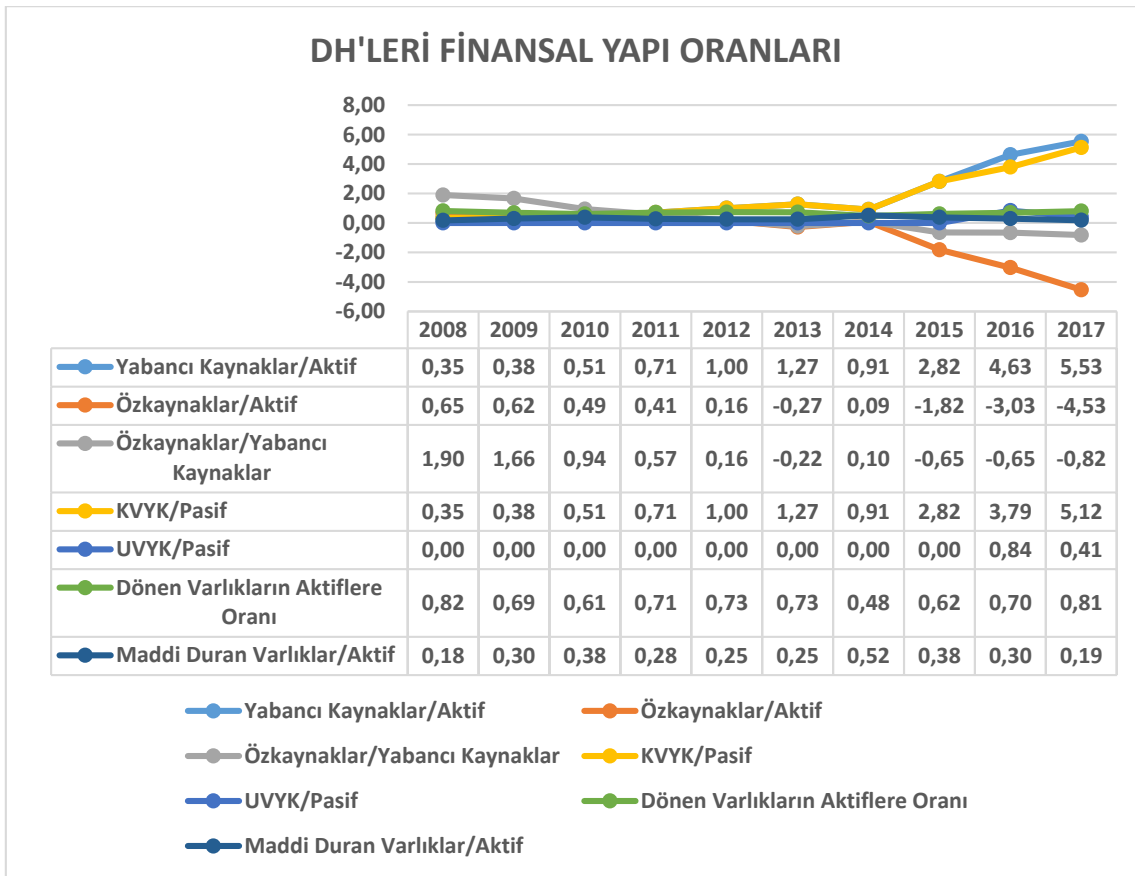
Öz kaynakların yabancı kaynaklara oranı özkaynaklar ile yabancı kaynaklar arasında olması gereken dengenin varlığını gösterir. Özkaynakların yabancı kaynaklara oranınının 1 olması normal kabul edilirken, özkaynak yetersizliğinden dolayı bu değer özellikle genel sekreterlik dönemiyle beraber (-) eksi çıkmıştır.

KVYK/pasif oranı; kısa vadeli yabancı kaynakların pasif içindeki payını gösterir. İşletme varlıklarının ne kadarlık kısmının kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini ortaya koyar. Olması beklenen değer 0,30'dur. Oranın % 30'u aşması ve varlıkların çoğunun kısa vadeli yabancı kaynaklarla karşılanması finansal riski de artırır. Yıllar içinde bu oranın giderek arttığı ve bu artışın genel sekreterlik döneminde hızlandığı, bunun da finansal riski beraberinde getirdiği söylenebilir.

UVYK/pasif oranı, uzun vadeli yabancı kaynakların pasif içindeki payını gösterir. İşletme varlıklarının ne kadarlık kısmının uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini ortaya koyar. 2016 yılına kadar UVYK kullanılmadığı halde, 2016 ve 2017 yılında UVYK kullanıldığı görülmüştür.

Dönen varlıkların aktife oranı; genel aktif içinde dönen varlıkların payını gösterir. Bu oran 2008 yılında 0,70 iken, yıllar içinde biraz daha artarak 0,88'e ulaşmıştır. Maddi duran varlıkların aktife oranı ise 0,29'dan 0,12'lere düştüğü görülmektedir. Dolayısıyla, UVYK artarken, duran varlıklarda bir artış olmamakla beraber dönen varlıklarda artış olması, dönen varlıkların bir kısmının UVYK ile finanse edildiği izlenimini doğurmaktadır.

Genel olarak, kapsam dahilindeki eğitim ve araştırma hastanelerinde; yabancı kaynakların ve özellikle kısa vadeli yabancı kaynakların arttığı, özkaynakların önemli ölçüde azaldığı ve bu seyrin özellikle genel sekreterlik döneminde daha da hızlandığı, finansal yapı oranları açısından risk seviyesinin yükseldiği söylenebilir.

Grafik 4. Ankara İli DH'lerinin 2008-2017 Yılları Finansal Yapı Oranları

DH'lerinde finansal kaldıraç oranı 2008 yılında 0,35 iken 2017 yılında 5,53'e yükselerek, kat kat arttığı görülmektedir. Genel sekreterlik dönemiyle beraber bu artışın hızlandığı söylenebilir. Risk göstergesi olan bu oranın yıllar içinde artmasının, işletmenin anapara borç taksitlerini ve faizlerini ödeyememe riskini de beraberinde getirerek, risk seviyesini yükselttiği söylenebilir.

Öz kaynakların aktife oranı 2008 yılında 0,65'iken, 2017 yılında bu oran özkaynaklarda önemli seviyede azalış yaşanması ve özkaynakların eksi (-) değerde olmasına nedeniyle eksi değerde çıkmıştır. Özellikle de özkaynaklardaki bu azalış genel sekreterlik dönemiyle beraber artmıştır.

Öz kaynakların yabancı kaynaklara oranı özkaynak yetersizliğinden dolayı özellikle genel sekreterlik dönemiyle beraber (-) eksi değerde çıkmıştır.

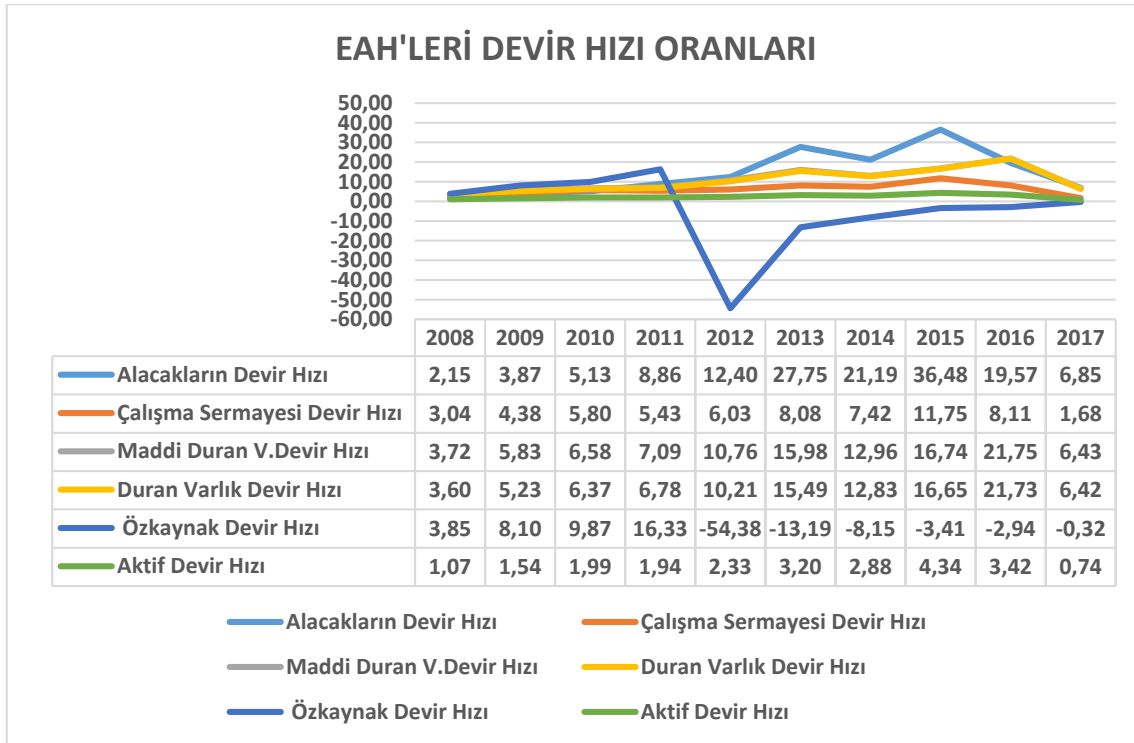
KVK/pasif oranının yıllar içinde giderek arttığı ve bu artışın genel sekreterlik döneminde hızlandığı, bunun da finansal riski beraberinde getirdiği söylenebilir.

UVYK/pasif oranı, 2016 yılına kadar UVYK kullanılmadığı, 2016 ve 2017 yılında UVYK kullanıldığı görülmüştür.

Dönen varlıkların aktife oranı; 2008 yılında 0,82 iken, yıllar içinde dalgalanmalar göstermiştir. 2016 yılında 0,70, 2017 yılı itibariyle de 0,81 olarak gerçekleşmiştir. Maddi duran varlıkların aktife oranı ise 2008 yılında 0,18 iken, yıllar itibariyle dalgalanmalar göstermiştir. 2016 yılında 0,30, 2017 yılında da 0,19 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla 2016 ve 2017 yılında UVYK artarken, duran varlıklarda bir artış olmamakla beraber dönen varlıklarda artış olması dönen varlıkların bir kısmının UVYK ile finanse edildiği izlenimini doğurmaktadır.

Genel olarak, kapsam dahilindeki devlet hastanelerinde; yabancı kaynakların ve özellikle kısa vadeli yabancı kaynakların arttığı, özkaynakların önemli ölçüde azaldığı ve bu seyrin özellikle genel sekreterlik döneminde daha da hızlandığı, finansal yapı oranları açısından risk seviyesinin yükseldiği söylenebilir.

3.3.2.3. Devir Hızı Oranları

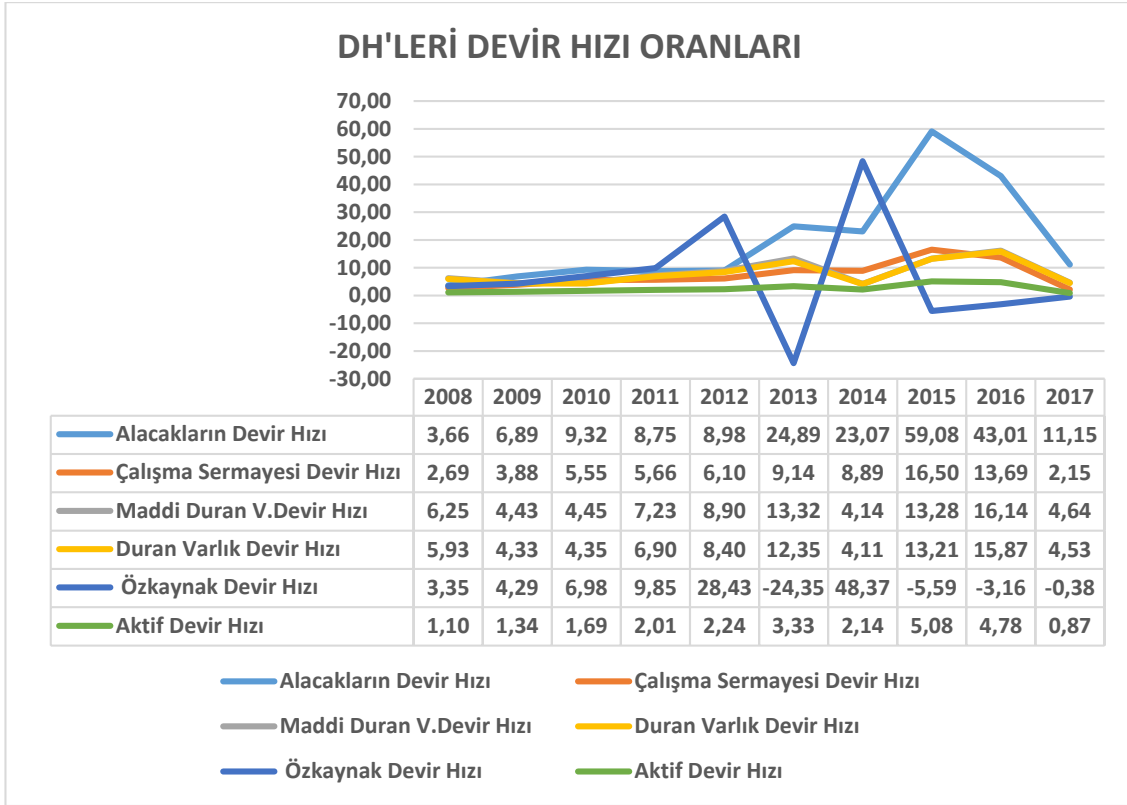

Grafik 5. Ankara İli EAH'lerinin 2008-2017 Devir Hızı Oranları

Alacak devir hızı alacakların tahsil edilebilme hızını ve belirli bir dönemde kaç kez tahsil edildiğini gösterir. Alacak devir hızının yüksek olması demek, işletmede etkin bir alacak politikası olduğu, alacakların tahsilatının yolunda gittiği ve alacakların zamanında tahsil edildiği anlamına gelir ve işletme lehine yorumlanır. Alacak devir hızında olması beklenen değer ≥ 6 'dır. EAH'lerinin ilk yıllarda düşük olarak seyreden alacak devir hızının yıllar içinde yükseldiği ve alacak politikasının giderek iyileştiği ancak özellikle 2017 yılında önemli ölçüde düştüğü görülmektedir. Bu da 2017 yılında alacakların zamanında tahsil edilemediğinin ve müşterilere tanınan vadelerin uzatıldığına göstergesi olabilir.

Maddi duran varlık devir hızı; maddi duran varlıkların, duran varlık devir hızı; duran varlıkların satış hasılatı yaratmada etkin kullanılıp kullanılmadığının ölçülmesinde kullanılan oranlardır. Bu oranların yüksek çıkması maddi duran varlıkların ve duran varlıkların verimli kullanıldığını gösterirken, oranın düşük çıkması ise maddi duran varlıkların ve duran varlıkların verimli kullanılmadığını ve maddi duran varlıklar ve duran varlıklar kullanılarak yeterince satış hasılatı yaratılmadığını gösterir. Maddi duran varlıkların devir hızında olması beklenen değer 2, duran varlıkların devir hızında olması beklenen değer ise 2,2'dir. Her yıl itibariyle beklenilenden aşırı yüksek olan bu oranlardan yola çıkarak (2014 ve 2017 yılı diğer yıllara göre biraz düşmeler yaşanmış olsa da), maddi duran varlıkların ve duran varlıkların kapasitelerinin üzerinde kullanıldığı söylenebilir.

Aktiflerin devir hızı; işletmenin toplam varlıklarının etkin kullanılıp kullanılmadığının ölçülmesinde bu orandan yararlanılır. İşletmenin varlıkları ile net satışlar arasında ilişki kurulur. Bu oranın yüksek olması işletmenin varlıklarının etkin kullanıldığının ve tam kapasite ile çalışıldığının göstergesidir. Ancak oranın beklenenin çok üzerinde olması ise, aktif kalemlerinin kapasitelerinin üzerinde kullanıldığı anlamına gelir. Oranın düşük olması demek ise, işletme varlıklarının etkin kullanılmadığı anlamına gelir. Aktiflerin devir hızında olması beklenen değer 1,8'dir. Aktif devir hızının yıllar itibariyle arttığı, genel sekreterlik dönemiyle beraber bu artışların hızlandığı (son yıl olan 2017 yılı hariç) görülmektedir. Bu artışlardan yıllar geçtikçe aktif kalemlerin kapasitelerinin üzerinde kullanıldığı sonucuna varılabilir. Aktif devir hızının 2017 yılında beklenenin altına düşmesi ise 2017 yılında varlıkların etkin kullanılmadığı sonucuna götürmektedir.

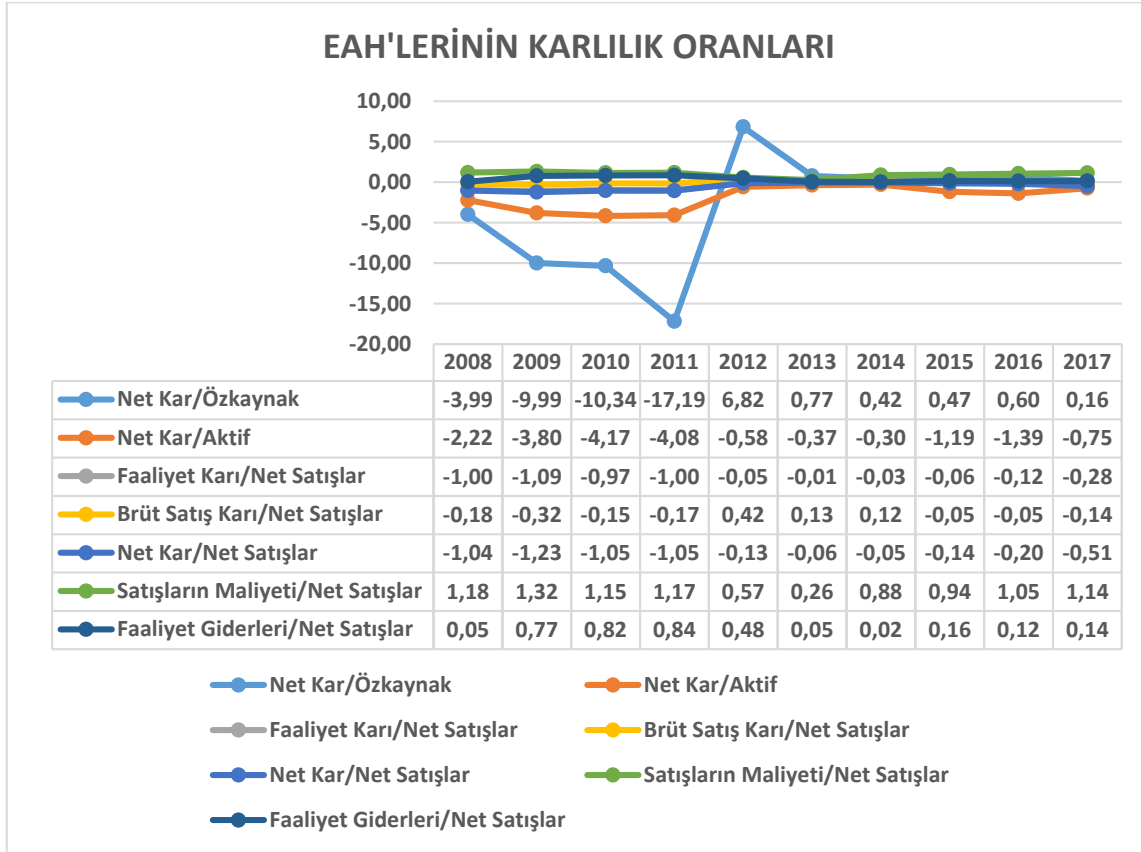
Grafik 6. Ankara İli DH'lerinin 2008-2017 Yılları Devir Hızı Oranları

DH'lerinde alacak devir hızının arttığı, yıllar içinde alacak politikasının giderek iyileştiği ancak 2017 yılında önemli ölçüde düştüğü görülmektedir. Bu da 2017 yılında alacakların zamanında tahsil edilemediğinin ve müşterilere tanınan vadelerin uzatıldığının göstergesi olabilir.

Maddi duran varlıkların devir hızı olması beklenen değeri 2, duran varlıkların devir hızının olması beklenen değeri ise 2,2'dir. Her yıl itibariyle beklenilenden aşırı yüksek olan bu oranlardan yola çıkarak (2014 ve 2017 yılı diğer yıllara göre biraz düşmeler yaşanmış olsa da), maddi duran varlıkların ve duran varlıkların kapasitelerinin üzerinde kullanıldığı söylenebilir.

Aktif devir hızının yıllar itibariyle arttığı, genel sekreterlik dönemiyle beraber bu artışların hızlandığı (son yıl olan 2017 yılı hariç) görülmektedir. Bu artışlardan yıllar geçtikçe aktif kalemlerin kapasitelerinin üzerinde kullanıldığı sonucuna varılabilir. Aktif devir hızının 2017 yılında beklenenin altına düşmesi ise 2017 yılında varlıkların etkin kullanılmadığı sonucuna götürmektedir.

3.3.2.4. Karlılık Oranları

Grafik 7. Ankara İli EAH'lerinin 2008-2017 Yılları Karlılık Oranları

Sektör açısından net kar marjında olması beklenen değer 0,05'dir. 10 yıl boyunca net zarar gerçekleşmiştir.

Özkaynak karlılığında (net kar/öz kaynaklar) sektör açısından olması beklenen değer 0,084'tür. İlk dört yıl özkaynak karlılığı eksi gözükürken, bu oranının beşinci yıl olan 2012 yılından itibaren artı gözükmesinin nedeni ise; ortaya çıkan net zararın, beşinci yıl olan 2012 yılından itibaren eksi değerde olan özkaynağa bölünmesinden kaynaklanmaktadır. Özkaynakların eksi değerlerde olmasından dolayı özkaynak karlılığına ilişkin değerlendirme yapılmamıştır.

Aktif karlılığında (net kar/aktif) ise sektör açısından olması beklenen değer 0,09'dur. Aktif karlılığı her yıl boyunca eksi değerlerde gerçekleşmiştir. Bunun nedeni 10 yıl boyunca net kar yerine net zararın olmasıdır. 10 yıl boyunca aktif karlılığı sağlanamamıştır.

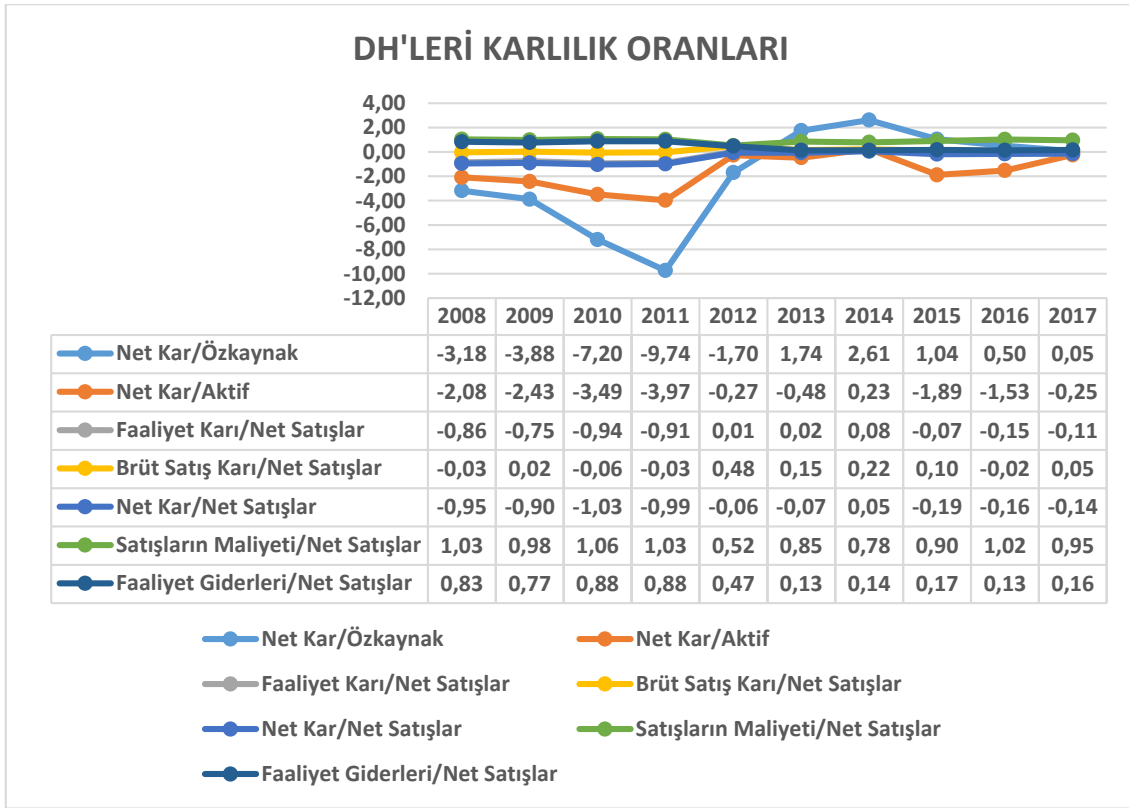
10 yıl boyunca faaliyet zararı gerçekleşmiştir.

İlk 4 yıl (2008, 2009, 2010, 2011) brüt satış zararı gerçekleşmiştir. 2012 de ise %42 ile brüt satış karlılığı dikkat çekici bir oranda sağlanmıştır. Bunu izleyen 2 yılda brüt satış karlılığı sağlansa da 2012'deki oran korunamamıştır (2013'te % 13 ve 2014'te % 12). İzleyen yıllarda da (2015 2016 2017 yıllarında) yeniden brüt satış zararı gerçekleşmiştir.

Satışların maliyetinin net satışlara oranı yıllar itibariyle düşmüş olmasına rağmen (2012 ve 2103'te en düşük seviyede gerçekleşmiştir) son iki yıl yeniden yükselişe geçmiştir.

Faaliyet giderlerinin net satışlara oranının genel sekreterlik dönemi sonrası düştüğü görülmektedir.

EAH'ler karlılık açısından değerlendirildiğın de beklenen başarıyı yakalayamadıkları ve her yılı net zarar ve faaliyet zararı ile kapattıkları görülmüştür. Brüt satış karında ise dalgalanmalar olsa da istenilen başarıyı yakalayamadıkları görülmüştür. EAH'lerinde genel sekreterlik dönemlerinde karlılık oranları düzeltilmeye çalışılsa da yeterli olmadığı görülmektedir.

Grafik 8. Ankara İli DH'lerinin 2008-2017 Yılları Karlılık Oranları

10 yıl boyunca net zarar gerçekleşmiştir.

İlk beş yıl özkaynak karlılığı (Net Kar / Özkaynak) eksi gözükmüşken, bu oranının altıncı yıl olan 2013 yılından itibaren artı gözükmüşünün nedeni ise; ortaya çıkan net zararın, altıncı yıl olan 2013 yılından itibaren eksi değerde olan özkaynağa bölünmesinden kaynaklanmaktadır. Özkaynakların eksi değerlerde olmasından dolayı özkaynak karlılığına ilişkin değerlendirme yapılmamıştır.

Aktif karlılığı (net kar/aktif) her yıl boyunca eksi değerlerde gerçekleşmiştir. Bunun nedeni 10 yıl boyunca net kar yerine net zararın olmasıdır. 10 yıl boyunca aktif karlılığı sağlanamamıştır.

İlk 4 yıl faaliyet zararı gerçekleşmiştir. 2012, 2013, 2014 yılında düşüğe olsa faaliyet karlılığına geçilmiştir. Ancak devamında yine 2015,2016, 2017 yıllarında faaliyet zararı gerçekleşmiştir.

2008 yılından 2011 yılına kadar (2009 yılı hariç olmak üzere) brüt satış zararı gerçekleşmiştir. 2012 de ise %48 ile brüt satış karlılığı dikkat çekici bir oranda sağlanmıştır. Bunu izleyen 3 yılda (2013, 2014 ve 2015 yıllarında) brüt satış karlılığı sağlansa da 2012'deki oran korunamamıştır. İzleyen yıllarda da (2016 ve 2017 yıllarında) yeniden brüt satış zararı gerçekleşmiştir. Özetle 2012, 2013, 2014 ve 2015 yıllarında brüt satış karlılığı sağlansa da bu karlılığın devamı sağlanamamıştır.

Satışların maliyetinin net satışlara oranı yıllar itibariyle düşmüş olmasına rağmen (2012 ve 2103'te en düşük seviyede gerçekleşmiştir) son iki yıl yeniden yükselişe geçmiştir.

Faaliyet giderlerinin net satışlara oranının özellikle genel sekreterlik dönemi sonrası düştüğü görülmektedir.

DH'ler karlılık açısından değerlendirildiğinden de beklenen başarıyı yakalayamadıkları ve her yılı net zarar ile kapattıkları görülmüştür. Faaliyet karında ve brüt satış karında ise dalgalanmalar olsa da istenilen başarıyı yakalayamadıkları görülmüştür. EAH'lerinde olduğu gibi DH'lerinde genel sekreterlik dönemlerinde karlılık oranların düzeltilmeye çalışılsa da yeterli olmadığı görülmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ankara ili sınırları için yer alan 13 devlet hastanesi ve 13 eğitim araştırma hastanesinin 2008 ile 2017 yıllarını kapsayan döner sermayeye ait gelir tablosu ve bilanço kalemlerinden elde edilen veriler üzerinden oran analizi yöntemiyle finansal performansının değerlendirilmesi ile ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- a) Kısa vadeli borçları ödeyebilme gücünü gösteren likidite oranlarının, hem eğitim ve araştırma hastanelerinde hem de devlet hastanelerinde, olması gerekenden düşük olduğu, yıllar itibariyle likidite oranlarında düşüşler gözlemlendiği, bu düşüşlerin genel sekreterlik döneminde de giderek arttığı görülmüştür.
- b) Hem eğitim ve araştırma hastanelerinde hem de devlet hastanelerinde; yabancı kaynakların ve özellikle kısa vadeli yabancı kaynakların arttığı, özkaynakların önemli ölçüde azaldığı ve bu seyrin özellikle genel sekreterlik döneminde daha da hızlandığı, finansal yapı oranları açısından risk seviyesinin yükseldiği görülmüştür.
- c) Hem eğitim ve araştırma hastanelerinde hem de devlet hastanelerinde; yıllar içinde alacak politikasının giderek iyileştiği (2017 yılında alacak devir hızındaki düşme hariç olmak üzere), maddi duran varlıkların ve duran varlıkların kapasitelerinin üzerinde kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca aktif devir hızının yıllar itibariyle arttığı, genel sekreterlik dönemiyle beraber bu artışların hızlandığı (son yıl olan 2017 yılı hariç) ve yıllar geçtikçe aktif kalemlerin kapasitelerinin üzerinde kullanıldığı sonucuna varılmıştır.
- d) Hem eğitim ve araştırma hastanelerinde hem de devlet hastanelerinde; karlılık açısından beklenen başarının yakalanamadığı, 10 yıl boyunca net zararın gerçekleştiği, genel sekreterlik dönemlerinde karlılık oranları düzeltilmeye çalışılsa da yeterli olmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği dönemi sonrası Ankara ilindeki hem eğitim ve araştırma hastanelerinde hem de devlet hastanelerinde beklenen finansal başarının sağlanamadığı söylenebilir. Bunu sadece oluşturulan yönetim modeline bağlamak doğru olmayıp, sağlık alanında son yıllarda yaşanan değişimlerle birlikte değerlendirmek doğru olacaktır.

Ülkemizde kamu hastaneleri başta olmak üzere hastanelerin genelinin düşük performansla çalışmalarını önemli bir sorun teşkil etmektedir. Özellikle hastane yöneticileri finansal performans ölçmenin önemini kavramalı ve finansal performans ölçme ve değerlendirmeye dayalı bir yönetim anlayışını benimsemelidir. Finansal performansı artırmada kar amacı olsun veya olmasın hastane işletmelerinde sunulan hizmetlere ait maliyetlerin kontrol altına alınması; maliyetlerin azaltılmasında, sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılmasında, kaynakların etkin dağılımında ve verimliliğin artırılmasında son derece önemlidir. Üstelik ülkemizde hastanelerde sunulan hizmetlerin ücretlendirilmesinin Sağlık Bakanlığı tarafından belirleniyor olması, hastanelerde maliyet kontrolünü daha da önemli hale getirmektedir (Kısakürek, 2010: 230).

Hastalara gerçekten ihtiyaç duyulan sağlık hizmetlerinin yüksek kalitede sunulması suretiyle hastanelerde yatılan gün sayısının artırılması ve duran varlıkların etkin kullanılması yoluyla hastanelerin tam kapasite ile çalışmasının sağlanması gerektiğini söyleyebiliriz. Böylece cari oranı ve net karlılığı yükseltmek, yabancı kaynaklardan sağlanan borçları ödemek mümkün olabilir (Özbirecikli, Çil Koçyiğit ve Kocakoç, 2018: 1276).

Bu çalışma ile ulaşılan sonuç doğrultusunda; Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği dönemi sonrası Ankara ilindeki hem eğitim ve araştırma hastanelerinde hem de devlet hastanelerinde beklenen finansal başarının sağlanamadığı düşünüldüğünde, 2017 yılının sonunda yerinden yönetim anlayışındaki bu değişimden vazgeçilerek, genel sekreterliğin tekli modeline dönüştürülmesi ve il sağlık müdürlükleri altında toplanması iyi bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ayrıca son yıllarda Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) fiyatlarının güncellenmemesi, global bütçe uygulamasına geçilmesi gibi etkilerinde ayrıca değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ankara ili ile sınırlı olan bu çalışmanın düzenli olarak Türkiye genelinde yapılmasının finansal performansı artırmada katkı sağlayacağı açıktır.

KAYNAKÇA

- Bağcı, H. (2018). Kamu Hastaneleri Hizmet Sunum Performansının Veri Zarflama Analizi ve Malmquist İndeksi Yöntemleriyle Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Berman, H. J., Kukla, S. F. and Weeks, L. E (1994). *The Financial Management Of Hospitals*, Eighth Edition.
- Bem, A., Prędkiewicz, K., Prędkiewicz, P. and Ucieklak-Jeż, P. (2014). Determinants of Hospital's Financial Liquidity, *Procedia Economics and Finance*, 12: 27-36.
- Bhat, R. and Jain, N. (2006). Financial Performance of Private Sector Hospitals in India: Some Further Evidence, *Indian Institute of Management*, Research and Publication.
- Çil Koçyiğit, S. (2011). *Hastane İşletmelerinde Finansal Performans Ölçümü ve Türkiye Özel Hastaneler Uygulaması*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Doğru, E. (2010). Değer Yaratan Faaliyetler Açısından İşletme Başarısı ve Çimento Sanayii İşletmelerinde Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Ercan, C., Dayı, F. ve Akdemir, E. (2013). Kamu Sağlık İşletmelerinde Finansal Performans Değerlendirmesi: Kamu Hastaneleri Birlikleri Üzerine Bir Uyguma, *Asia Minör Studies-İnternational Journal of Social Sciences*, 1 (2).
- Ercan, M. K. ve Ban, Ü. (2005). *Değere Dayalı İşletme Finansı*, Finansal Yönetim, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Finkler, S. A. (1994). *Essentials of Cost Accounting For Health Care Organizations*, An Aspen Publication, Gaithersburg.
- Gider, Ö. (2011). Ekonomik Kriz Dönemlerinin Özel Hastanelere Etkileri: Bir Özel Hastanenin Oran Analizleri Yöntemiyle Finansal Performansına Bakış, *Öneri Dergisi*, 9 (36): 87-103.
- Karadeniz, E. (2016). Hastane Hizmetleri Alt Sektörünün Finansal Performansının İncelenmesi: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Sektör Bilançolarında Bir Uygulama, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19 (2): 101-114.
- Kısakürek, M. (2010). Hastane İşletmelerinde Bölüm Maliyet Analizi: Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde Bir Uygulama, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24 (3).
- Lee, M. (2015). Financial Analysis of National University Hospitals in Korea, *Osong Public Health and Research Perspectives*, 6 (5): 310-317.
- Nowicki, M. (2001). *The Financial Management of Hospitals and Healthcare Organizations*, Second Edition.
- Orak, S. (2015). Ankara İli Sağlık Bakanlığı Hastanelerinin 2008-2013 Dönemi Finansal Performansının Oran Analizi ile İncelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Kurumları Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Önce, S. (2002). Sağlık Kurumlarında Finansal Tablolar Analizi, Sağlık Kurumlarında Maliyet Yönetimi (Editör: Kerim BANAR), Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1414.
- Özbirecikli M., Çil Koçyiğit, S. ve Kocakoç, N. (2018). Finansal ve Operasyonel Performans Göstergeleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği, *Izceas 2018 New Trends In Economics and Administrative Sciences*, İzmir Uluslararası İktisadi İdari Bilimler Kongresi, Çeşme, İzmir, 5-8 Aralık.
- Özgülbaş, N., Koyuncugil, A. S., Duman, R. ve Hatiboğlu B. (2008), Özel Hastane Sektörünün Finansal Değerlendirmesi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 40: 120-131.
- Sonğur, C., Kar, A., Top, M., Gazi, A. Ve Babacan, A. (2016). Türkiye Kamu Hastane Birlikleri Hastanelerinin Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi, *Sayıştay Dergisi*, 100.
- <https://www.uludagsozluk.com/k/finansal-performans/> (Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2019).